

EVANGYÉLIOMI

PROTESTÁNS LAP.

Megjelen minden héten egyszer pénteken egy iven. — **Előfizetési ár** egy évre 6 frt, félévre 3 frt negyedévre 1 frt 50 kr. — **Hirdetések** díjaszáz szóig 1 frt, kétszáz szóig 2 frt, a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr. 3-knál 70 kr. bélyegdíj 30 kr; csakis egyház és tanodát érdeklő hirdetések fogadtatnak el. A lapot érdeklő mindennemű közlemények a szerkesztőhöz — Fűvészkert-utca, 1078. sz. a. intézendők.

Előfizetési felhívás

az „Evangyéliomi Protestáns Lap“ 1877-ik évi II-ik félévi folyamára.

A magyar protestántizmus s általában a keresztyénség igaz barátait tisztelettel kérjük fel e Lap támogatására; előfizetési ára félévre 3 frt, mely szerkesztőhöz posta-utalványon küldendő be. — A Lap alakja, iránya, szelleme marad az eddigi, kívánván az Ur Jézus Krisztusnak, az anyaszentegyház láthatlan fejének ügyét tehetség szerint, de hűségesen, továbbra is szolgálni

A presbyterián nagy gyűlésről részletes és terjedelmes tudósításokat fogunk hozni,

Debreczen, 1877. június 15.

Balogh Ferencz

hittanszaki tanár, felelős szerkesztő s kiadó.

Micsoda eszközök által lehetne a vallástanitást czélszerűbbé tenni?

(Vége.)

Egy másik igen fontos tényezője a vallástanítás czélszerűbbé tételének, különösen pedig épen gyakorlati szempontból az u. n. szemléltető módszer követése. Leginkább áll pedig ez a heidelbergi káté kérdéseinek és a bibliai történeteknek magyarázásánál. Ha a káté egyes kérdéseit a tanítványok előtt egészen elvontan fejtegetjük, a nélkül azonban, hogy azokból a gyakorlati életre csak legkisebb tanúságot is vonnánk le; vagy pedig hogyha ezt teszszük is, de az eredmény csakis abstract és száraz moralis példának kiszorításában áll: úgy előadásunk az ifju előtt egészen élettelennek és hatástalannak fog feltűnni.

A mi pedig a bibliai történetek tanítását illeti: itt kell már különösen a tanárnak a szemléltető módszert gyakorolni. Szükség az ifju képzelődést azon tartomány földre vezetni el, honnan maga a történelem meritve van. Fel kell keresnünk a hegyeket, a folyókat, a Genezareth tavát a partjain tenyésző szép és dús növényzettel, Jeruzsálemet komor palotáival s a régi szent eseményekre emlékeztető templomaival. El kell a tanulót képzeletben vezetnünk az olajfák diszes hegyére, honnan Urunk a fontos

missiói megbizatást adá a tanítványoknak; a Getschemáné kertébe, hol a végvacsorát szerezte stb. — egyszóval minden nevezetes tárgyat meg kell világositanunk s egyuttal szemlélhetővé is tennünk.

A vallástani órákon az elvontabb eszmék fejtegetését tehát okvetlen mellőznünk kell, ha azt akarjuk, hogy minden nemesebb törekvésünk teljesen sikertelen ne legyen. Különb is az ifju növendéknek életében számtalan oly érülközési pontokkal találkozhatunk, melyekhez, hogyha különösen a keresztyéni erények és kötelességek felsorolásánál hozzáférhetünk: úgy a vallásos kedélyt annál elevenebben felfokozzuk, s magára az akaratra is annál biztosabban és határozottabban hathatunk. Különösen tekintetbe kell ezt vennünk a heidelbergi káté tanításánál. Mit el nem követ a lelkiismeretes tanár, hogy vallásunk főbb hitágazatait az ifju kedélynek és léleknek lehető legvilágosabban előállítsa! És mégis honnan ered az, hogy sokszor hiába minden tűz és melegség, melylyel beszélünk; hiába minden világosság, melylyel a dolgot előadjuk; hiába a teljes határozottság, melylyel mi mint valódi keresztyének vallásunk alapelveit védelmezzük...? Onnan, mert a gyakorlati életre nem vontunk le egyes tanúságokat az elméletből!.. Onnan, mert a szemléltető módszer hiányzott a vallástanításból!

A vallástanítás czélszerűbb kezelésénél arra is ügyelnünk kell, hogy az egészen a p o l o g e t i k u s irányu legyen. Hogy az apologetika, mely a német- és angolhoni főbb tanintézetekben ma már oly kitűnő helyet foglal el, igen nagy jelentőségű, s hogy annak a gymnasiumi vallástanításból sem szabad kimaradni: azt hiszem, hogy e tekintetben velem igen sokan egyet fognak érteni, különösen pedig akkor, ha tekintetbe vesszük, hogy korunk ma már egyes keresztyénellenes törekvések következtében oly irányzatot vett, melyet épen a vallásosság és erkölcsiség tulajdonképeni székhelyein, az iskolákban okvetetlen ellensúlyoznunk sőt megharcolnunk kell. Ezzel azonban egyáltalában nem azt akarom mondani, mintha én a gymnasiumi vallástani tantárgyak közt rendszeresen kidolgozott apologetikát óhajtanék előadatni, hanem igenis azt szükségesnek és nagyon is czélhoz vezetőnek tartanám, hogy itt valami olyan tantárgyat vennénk fel, melynél az apologetikai irány kiválólag tekintetbe jöhetne. Ilyen lenne már nézetem szerint az összehasonlító vallástörténelem.*) Ha valamelyik tantárgynál, úgy épen itt lehetne igazán kiemelni a keresztyénség magasztos és felséges voltát, a pogány és más vallások gyarló és téves lényege felett; ennek az erény és erkölcsiségről tanítását, az egy oldalú s az erényességet csakis külsőségekben helyező s az erkölcsiséget alapjában véve némileg nélkülöző mohamedánizmus felett! Itt volna már helyén hangsúlyozni azon egyetemes s az egész világot magába ölelő szeretetet, melylyel Krisztus magát az összes emberiség üdvé és boldogításáért feláldozta, egy Zoroaszter és Buddhának, kiket pedig még magok a mai modern theologok is annyira magasztalni szoktak, — homályos s az emberi szeretetet általánossá tenni nem bíró rendszere felett! Ily értelemben az apologetikus irányu vallástanítást a gymnasiumokban is a lehető legszükségesebbnek tartom; annyival is inkább mert növendékeink legnagyobb részének, hogyha gymnasiumi pályáját befejezte, sohasem lesz alkalmá többé arra, hogy egy valódi keresztyén tanártól a keresztyénség isteni voltának védelmét rendszeresen is hallgathassa!

A vallástanításnak apologetikus iránybani vezetését még a következő okokból is szükségesnek látnám. Az ifju már első gyermeki éveiben a vallásos dolgokat illetőleg számtalan tévedéseket hoz magával az életből az iskolába; s ezen tévedések, valamint egyes lényegesebb hittételek

*) Vallástörténelem tehát, nem pedig valásbölcészet az, a miről itt szó van. Mert az, hogy gymnasiumi növendékeknek vallásbölcészetet adjunk elő, valóságos absurdum. És mégis, úgy tudom, hogy a nagy-enyedi főgymnasium V. osztályában e tantárgy taníttatik. Gymnasiumi V-ik osztály és vallásbölcészet: ugy-e bár ez egy kissé különösen hangzik! Vigyázzunk, hogy az eléle szédelgésekre ne vezessen bennünket, mert ez valóban szomorú dolog lenne épen ily komoly tudományánál!

körüli homályosságok később még sokkal inkább növekedni fognak. Hogy p. o. egyebet ne említsek, ott vannak többek közt a csodák, melyeket mostanában a mi modern férfaink erősen fészegetnek, s melyeket ők a vallástanításból egyenesen kiküszöbölendőnek nyilvánítanak: mennyire üdvös és czélszerű volna már ezeket apologetikus szempontból kezelnünk, kimutatván, hogy csodák nélkül se magunkat, se pedig e világot megérteni képesek nem volnánk, figyelembe véve a kor legjelesebb természettudósainak a csodák lehetősége mellett felsorolt bizonyítékait is. Vagy pedig tekintsünk csak az egyháztörténelem terére, s látni fogjuk, hogy mily különféle szempontból itélik meg az egyháztörténészek Kálvinnak Szervét elleni fellépését! Épen itt áll már elő azon kötelesség, hogy a vallástanár a nagy reformátort az ő személyisége, tettei és hatása, nem pedig egyes külsőleges körülményeknek befolyása után ítélje meg, s így őt, különösen pedig épen a profán írók méltatlan ítélete ellen védelmezze is! Mi is lesz aztán az ifjuból, ha az iskolából is hasonló tévedéseket visz ki magával az életbe? Eleinte a vallásos dolgok igazsága iránti kételkedés; s innen aztán nagyon könnyen következik a teljes hitelenség és szomorú vallástalanság.

A vallástanításnak czélszerűbbé tételére sok és különféle intézményeket lehetne még felsorolni. Minthogy azonban jelenleg itt bővebben kiterjeszkedni nem akarok, erre vonatkozólag még csakis egy pár pontot fogok röviden érinteni.

Egyik, habár nem fő, de azért az ifju vallásos kedély ápolására mégis hathatós eszköznek tekinthetjük a vallásos tartalmu jelesebb magyar költők műveinek fejtegetését. Dr. Révész Imre a Figyelmezőben már egyszer felemlíté ennek czélszerűségét. — Mindenesetre figyelmet érdemlő eszme; s magam is azt hiszem, hogy egy Tompa vagy Arany vallásos zamatu gyönyörű költeményeinek a gymnasiumi növendékek előtti olvasása és fejtegetése, nagyban elősegíthetné a vallásos érzület fejlődését. De meg Petőfi nek költeményeiben is találhatunk fel itt-ott oly remek helyeket, melyekből a legfelségesebb providentiábani hitnek szelleme tündöklök ki. Igaz ugyan, hogy mi Petőfit nem tekinthetjük oly mélyen vallásos lelkületű költőnek mint p. o. Tompát, de azért mégis számos oly költeményeket találhatunk fel nála, melyeket a vallásos kedély fejlesztése szempontjából ki lehetne válogatni s mindenesetre sikerrel fel is használni. A németek sem tekintik Schillert és Göthét a keresztyénség valami nagy barátainak, és mégis többször megtörténik, hogy műveikből a legvallásosabb lelkületű egyházi férfiak is idézni szoktak. Hogy pedig egy Novalisnak és másoknak költeményei a német gymnasiumokban a vallástani órákon fejtegettetni is szoktak: erre magam is tudok nem egy-két esetet. Ne gondoljuk tehát ezt mi sem valami bizarr dolognak; mert

bármily különösnek látszassék is ez némelyek előtt, meglehet ennek is — különösen pedig épen nálunk a jelenlegi szomorú körülmények közt — a maga jótékony hatása; s e mellett még azt is elérhetnénk vele, hogy ifjainkban a vallásos költészet iránt már korán némi hajlamot ébreszthetnénk fel!

A confirmatio ügyének rendezése is egyike lenne azon eszközöknek, melyek a vallástanítás jelenlegi helyzetére javítólag hathatnának. A külföldi protestáns egyházak fellette nagy súlyt fektetnek e fontos tényezőre s fájdalom! nálunk ez nagyon is szomorú állapotban áll. Ezen tehát okvetetlen javítanuk kell, hogyha azt akarjuk, hogy úgy az egyháziatlanság, mint vallástalanság, nálunk még nagyobb mérvet ne öltsenek. Valóban e tekintetben lutheránus atyámfiaitól is tanulhatnánk valamit, kik sokkal lelkiismeretesebben kezelik a konfirmáció nagyfontosságú ügyét. Épen arravalók volnának már a lelkészi értekezletek, hogy az efféle kérdéseket minél alaposabban megvitatassák és czélszerű módon oldják meg.

Az itt már általánosságban elmondottak befejezése előtt még két tényezőt röviden fel kell említenem, melyeken hasonlóan segítenünk kell, ha azt akarjuk, hogy protestáns iskoláinkban a vallástanítás a czélnak megfelelő lehessen. Egyik a tananyagok helyes berendezése; másik pedig alkalmas vallástani kézikönyvek előteremtése*); s végre, a mi hasonlóképen szükségszerű, a vallástanításnak lehetőleg egy kézbei összpontostása. Vajjon honnan van az, hogy míg más tudományoknál folytonosan azt hangsúlyozzuk, hogy egy-egy tudományt kiválólag szakember kezébe kell tennünk: addig a vallástannál nem tartjuk valami nagyon szükségesnek a szakszerű tanítást? Én azt hiszem, hogy ez egyáltalában nem onnan ered, mintha a magyar protestáns egyház a vallástanítást tisztán kegyelemkenyérnek tekintené iskoláiban; hanem igenis onnan, mert a mi gymnasiumi tanáraink még ma is leginkább oly egyének közül választatnak, kik a theológiát is végig hallgatták, s így kompetensek is annak tanítására!

Lenne nekem még e tárgynál több elmondani valóm is; különösen pedig épen a tananyag czélszerűbb berendezését illetőleg. Erről azonban egy másik cikkben majd bővebben fogok szólni. Addig is Isten velünk!

Dr. Márk Ferencz.

*) A heidelbergi káté sem maradhat meg már tovább jelenlegi fordításában. Valóban a szó teljes értelmében szégyen reánk nézve, hogy az még mindig azon érthetetlen magyar stílusban van kezeink között, melyre az évtizedekkel ezelőtt lefordítottatott. Ha egyesek e tekintetben nem intézkedhetnek, az egyházkerületeknek egyetértőleg kellene új fordítást eszközölni. Az is kívánatos volna, hogy az újonnan lefordított káté kiadásából, az eddigiben meglévő felesleges, s a tárgynak igen sokszor határozottan ellenmondó szentírásbeli idézetek is kihagyassanak, — s egyszersmind magyarázó jegyzetekkel láttatnék ez el. stb.

KÖNYVISMERTETES.

Jézus példázatai homiliákban.

(Vége.)

A második füzet gr. Lónyay Menyhért urnak van ajánlva s 196 lapon tartalmaz 21 homiliát, melyekre úgy általában mint részletesen bírálatom, csak elismerés és ajánlat, mind egyik homilia teljes otthonosságra mutat a theologiai irodalomban s különösen nagy jártasságot a biblia felfogásában.

Saját nézeteim további fejtegetésével nem untatom az olvasót, mulattassa e helyett a kezem alatt levő drága becsü mű. I. „A megtört bűnbánata, szíves szeretete Jézus iránt.“ Luk. VII. 40—43. Az alapigében levő példázatot oly szépen fejti ki a szerző, hogy midőn a záradékhoz jut, önkénytelenül felkél az olvasóban a megtérésre való hajlam. Lélektanilag tárgyalja tételét s arról akarja meggyőzni a hallgatót, hogy az igaz megtérés, Krisztushoz hitben, bizodalomban való ragaszkodás.

II. „Jézus által ajánlott emberszeretet határtalansága.“ Luk. X. 30—37. E homiliájában az író fölemelkedik a krisztusi vallás ismeretére, lerontja az elfogult felekezeti válaszfalakat s Krisztus tanítása szerint emberszeretetet tanít s így szól: anynyiszor meg anynyiszor halljuk: e zsidó, e katolikus, ez idegen, ez gonosztevő — mit tartozik reám? Bizony ez nem attól vett tanulmány, ki a törvény alapjává a szeretetet tette és a ki oly dönthetetlenül megmutatta, hogy egy gyűlölt samarita is lehet felebarátja a zsidónak. . . . Legyen az Isten szava nekünk, hogy senkit ne zárjunk ki szeretetünkből.

III. „A kérés ereje.“ Luk. XI. r. 5—13. v. A buzgó szív áradoz ebben az ő Istenéhez, elmondja a kérés erejét és nagyságát s az ebből eredő lélekbizodalmat az élet minden körülményei között. Az eszmemenet oly természetes, nincs sehol ugrás, az olvasót kézen vezető s a szónoklat minden szabályának eleget tesz. „Kérjünk, hogy vegyünk, keressük, hogy megtaláljuk; zörgessünk, hogy megnyitassék számunkra;“ nemde nem vágyó érzelmekre hevitnek-e és buzdítanak-e?! . . . Ez az édes, vigaszteljes igazság, melyre Jézus tanítja környezetét s azokban minket, késő utódokat is.

IV. „Isten beszéde világító szövétnek.“ Luk. XI. rész 33—36. v. Hogy Isten igéje miként lehet szövétnek, az író mint hittudós fejti meg, ezeket mondván: Isten igéje nem egyéb mint világosság, 1) szerzőjére nézve, 2) természetére nézve, 3) határaitra nézve. S ezen pontokat bőven kimagyarázza s így zárja be a homiliát: Ha ezen világító szövétneknek követjük, kimenekülve a tudatlanság tévetegei, a bűn sötét tömlőczéből, a világosság és boldogság országának leszünk boldog polgárai.

V. „Bolondság e földi jókban helyezni nyugalmunkat és főboldogságunkat.“ Luk. XII. r. 15—20. v. Keresztyéni felfogásból úgy itéli meg az író az adott földi jókat, hogy ezek által nem eltávozni, de Istenhez térve őt magasztalni kell. Egész erejével a szegények és ügyefogyottak iránti szájalomra és jó indulatra akarja téríteni hallgatóit, és ezt teszi meleg szavakkal, és az érzelmet teljesen előnkbe táró kifejezésekkel.

VI. „Az Isten hosszu tűrése, szeretete és igazsága.“ Luk. XIII. r. 6—9. v. Van Pazar homiliáinak önálló jellegük, nem köti magát az iskolai formásokhoz, hanem beszédeiben, szól a szívhez és elméhez, nem sallangoz cifra kifejezésekkel, hanem szoroson tárgyához köti le magát, mit ezen homilia is bizonyít. Fénypontot képez ezen lelkesült felkiáltás: Oh! bár csak elég

*

erőm volna bekiáltani szívetek legbensőbb mélyére, és minden szívbe erős akaratot oltani. Szeressük a Jézust, mert ő először szeretett minket.

VII. „A földhöz s földiekhez való ragaszkodás ártalma.“ Luk. XIV. r. 16—24. v. Ezen beszéd ugyanazon gyarlóság ellen küzd, mint a V. szám alatti.

VIII. „Intés a vallástétel könnyelműségéről.“ Luk. XIV. 28—33. A meggyőződésből eredett Jézus követését tárgyalja az író, még pedig oly alapossággal, melyet egyházi beszédekben ritkán találhatunk, minthogy a legtöbb mostani író, elvész a szavak tömkelegében. . . . A mely könnyelműséget mi nem helyeselhetünk, helyeselve-e Jézus? Megelégednék-e kétszínű szívvel, mikor mi nem elégszünk meg vele? Okos cselekedet-e az, ha mi a legfontosabb ügyben, Jézussal összeköttetésünkbe minden meggondolás nélkül lépünk be, holott megszólalnak ha emberi társaságba szórakozva, meggondolás nélkül lépünk?!

IX. „Égi öröm egy ember javulásán.“ Luk. XV. r. 3—10. v. Tétele ezen beszédnek rokon az I. szám alattival. A kivitel kitünő és a nyelvezet remek.

X. „Isten szeretete a bánatos ember iránt.“ Luk. XV. r. 11—32. v. Hogy a beszéd hasson, kell hogy abban élő lélek legyen, ilyent találunk a beszédben, mint az üdítő tavaszi szellő kedvesen hat téli szigorú időjárás után érzékeinkre, épen úgy ezen beszéd mint egy Gileád balsama erősíti a búslakodó lelket, s midőn megfogja az elfáradt lelket s biztos kikötőbe vezetí im így szól: „Oh! szeretet! ki engem istenséged képére teremtettél; rólam gyöngeségem mellett is atyai kegyelemmel gondoskodtál; oh szeretet, isteni szeretet! neked adom meg magamat, hogy örökre tiéd legyek.“ Szép és lelkesítő, építő és erősítő beszéd.

XI. „Szabadulás módja a gazdagság hamis kezelésekor.“ Luk. XVI. r. 1—9. vers. Ebben mint többi beszédeiben erősen hangsúlyozza az író, a lélek becset, hogy ez, emberi lényünk, s hogy földi létünk mikénti lefolyása, nyomatékkal bír a jelen és jövő életre nézve. Ne ámitsuk magunkat, önmagunkhoz legyünk őszinték. A világi jók ne legyenek sinai falak, melyek elválasztanak embertől embert. A példázattól el nem tér s azt több oldalról élénkséggel világosítja meg.

XII. „Világi eszesség és keresztyéni esztelenség.“ Luk. XVI. r. 8. v. A tétel azt mutatja, mintha író a világi és keresztyéni állapotot ellentétbe helyezné, tárgyalásából azonban kitünik, hogy azt mutatja ki, mennyire botorok, kik a két eszmét egymással ellentétbe hozzák. Igen kellemesen fejt ki az eredményt s így szól: Nosza tehát! tegyünk meg mindent, valami emberségünket s annak jövőjét illeti.

XIII. „Egy földindulatu önző gazdag gondolkodásmódja és sorsa.“ Luk. XVI. r. 19—31. v. A XIII. szám alattival rokon themával működik, teljes sikerrel.

XIV. „A folytonos zaklató könyörgés“, ha igazságszolgáltatásra bírhat, egy Istentelen és embertelen bírót, mennyivel inkább az Istent az ő választottainak éjjeli s nappali hozzá kiáltásuk. Luk. XVIII. r. 1—8. v. Ezen hosszan körülírott tételt úgy viszi keresztül az író beszédében, hogy az Isten irgalma iránt bizalom kél a hallgató kebelében s imára kulcsolja kezét. Erre sürget, így szólván: Az emberiség könyörgését mindenkor meghallja és hallgatja az Isten!

XV. „Önmagasztalás és önmegalázás.“ Luk. XVIII. rész 9—14. v.

XVI. „Az önmagasztalás és önmegalázás következménye.“ Luk. XV. r. 14. v. Ezen két összefüggő tételben az író ember-

ismeretét és emberi hivatás nagyságáról helyes fogalmát mutatja be. Mindkét beszéd szellemdúsan van kidolgozva s alkalmas ügy templomi használatra, mint magán áhitatoskodás emelésére.

XVII. „Kereskedés az Isten ajándékival s a rest jutalma.“ Luk. XIX. 12—27. v. Ezen homiliában Jézus igaz ismeretére vezettetik a hallgató, s a restségnek biztos következménye tüntetetik fel.

XVIII. „Az igaz lelkipásztor és igaz hallgatók. Ján. X. r. 1—5. v.

XIX. „Jézus a jó pásztor. Ján. X. r. 6—16. v. Ezen két beszédben felcsillámlik a kijelentett vallás iránti leghivebb ragaszkodás, hivatala iránti törhetlen hűség, a Jézus szeretete. Oh! bár lenne sok hozzá hasonló szolgálója az Urnak bizonyára gyorsan terjedne az Isten országa.

XX. „Krisztussal összeköttetésünk és idvességünk alapja. Ján. XV. r. 4—7. v. XXI. „Krisztusban maradás.“ Ján. XV. r. 4—7. v. Ezen két utolsó homilia mintegy vallástételt képez, melyben hatalmas tudományos ismerettel és széles olvasottsággal mutatja ki, hogy élet, öröm, örök élet és üdvesség csak az Ur Jézusban nyerhető, s a kik ő benne maradnak, azok diadalt nyernek és halálukban a mennyi élet kezdődik.

Midőn a két füzetben levő egyes beszédekre megtettem jó lelkiismerettel igazságos véleményem, nincs egyéb hátra, mint ujjal azon örömet fejezni ki, melyet érzek egyházi irodalmunknak ily becses mű általi gazdagodásán.

A mű pártolását a mű szellemi becse méltán megérdemli, s lelkészársaimnak, — kik a krisztusi szeretetben gazdagok s a keresztyén vallás terjesztésében és felvirágoztatásában serények — meg vagyok győződve, hogy „Jézus példázatai“ kedves órákat adó társuk lesz s nem egy jó gondolat felébresztője.

V e r i t á s.

B E L F Ö L D.

Falusi levelek a szerkesztőhöz. XII.

A Protestáns egyházi és iskolai lapok 18. 19. számaiban két cikk volt közölve oly felirattal, mely alá nagyon sokat lehetne írni, ha a részletek sokszor igen érdekes, sőt tanuságos apróságaira is kiterjedne figyelme a fürkészelő toll forgatójának; de a mely alá pár sorban oda lehetne tömöríteni az általánosság rövid szavakba vont leírását is.

A „Prot. egyházunk jelene“ czímmel ellátott cikkek írója nem terjeszté ki figyelmét a részletekre, melyek a cikkek feliratában foglalt tételnek köréből előtte felmerülhettek; de tételét az általánosság szempontjából sem öleli fel; hanem ír sok egyébről, a mi épen tolla alá jön — úgy a mint szokott dagályos elterjeszkedéssel.

Jön elő e sok egyéb közt olyan is, mit nem lehet megjegyzés nélkül hagynunk.

Czikkének egy menetében így szól: „Hanem az már igazán szánandó, s komolyan mulatságos dolognak tartanók, ha a parlamenti pártok közül akármelyik így szólna a másikkal: ti menjetek ki az országházból, ne egyétek azon anyának kenyerét, a kít úgy látszik szerettek ugyan ti is, de hát mi haszna, ha velünk még sem vagytok egy nézetben, egy véleményben. — Ilyen formán vesszük, és ítéljük meg kegyes testvéreink eljárását is irányunkban, midőn bennünket csupa szeretetből karonfogva akarnak egyházunkból kivezetni, melyet mi is oly lángoló hévvel szeretünk, mint ők.“

Tudom, hogy minden hasonlatnak szokott lenni egy kis

biczenése, hanem hogy ily nagyon sánta hasonlattal lovagol a küzdőterre czikkiró, — azt „komolyan mulatságos dolognak“ találom.

Mi viszonyban áll egy honpolgár a hazához — „melyen kívül nincsen számára hely“ s hol „élni, halni kell“ s mik e viszonyból folyó kötelességei, azt tudja mindenki, ki írás és olvasással foglalkozik; hogy egy egyház tagjainak mi viszonyban lehet állni azon egyházzal, melynek tagja, azt is tudni kell annak, ki az egyház fogalmával tisztában van; — hogy pedig különösen mi viszonyban kell állni egyházához, s mi kötelességei vannak az egyház fentartó, s mi ismét fentartott tagjainak egyházuk iránt — melyen kívül is elég hely van számukra, hol élni még jobban lehet — azt szintén tudni kell annak, ki egyházi kérdések iránt érdeklődéssel van.

Természetes, hogy egy párt sem mondja, nem is mondhatja a másik párthoz tartozó tagnak: lép ki az országházból, ha más véleményed van; de igen is kilépteti onnét, s törvény elé idézi azon tagot, ki az ország törvényes alapja ellen izgat és tesz... Azt meg a politikai becsület iránti érzék követeli, hogy azon párthoz — melynek véleményét nem osztja valamely tag — ne számita magát. — Működni azon párt érdekében, melynek tagja — joga, sőt kötelessége minden tagnak; de csak a többségben levő párt kisebbségben maradása után kezdi meg az általa vallott elvek szerinti boldogítását a hazának.

Ha már az egyházban egymás ellenében keletkezett vélemények elfogadóit pártokra osztjuk is: még akkor is fennáll az, hogy tiszteletben kell tartani a kisebbségben levő pártnak a fennálló viszonyokat, s csak akkor kezdhet elvei szerinti új viszonyok rendezéséhez, s ezek által egyházboldogítási nagy munkájához, ha a másik párt leszoríttatik a többség által alája helyezett alaptól.

Hanem hát szabad legyen nekem is egy hasonlatot vezetni elő, mely szintén sántíthat, de nem bukik orrára még sem.

Mindenütt, hol az alkotmányos monarchiai államforma áll fenn — lehetnek sőt vannak az alkotmányos uton létrejött képviselőben számosan, kik a köztársasági államformának czélszerűségéről, és elsőbbségéről meg vannak győződve elméletileg; lehetnek, s vannak bizonyosan elegenden az alkotmányos képviselőből választott kormányférfiak közt is, kik a köztársasági államforma teoriájának vallói, — de úgy gondolom: ez utóbbiak közt nincs csak egy is, ki a fennálló alkotmányos monarchiának romjain, — a neki is helyesebbnek tetsző köztársasági államforma felállítására működne, bármily lelkesedéssel legyen is ezen államforma teoriája iránt.

Tartom e szerint én is „szánandó, és komolyan mulatságos dolognak az egyház eddigi alapjának — még ha csak lényeges formának vesszük is azt — megtámadását, oly egyháztagok részéről, kiket az egyház bizalma azzal tisztelt meg, hogy legyenek egy részről őrei a törvényesen letett alapnak, másrésztől munkás eszközei az egyház békességének, és jólétének, bármilyen jóhiszemű vallói legyenek is egy teoriának, mely az egyház fennállhatását, fejlődését, és virágzását más alapon, s más elvek szerint mondja lehetőnek.

Megengedhetőnek állítom azonban bármely teoriának közrebocsátását, fejtegetését, a mellette való szó emelést, s annak megtámadás közbeni védelmét a sajtó útján; mert a papírost oly csendes, és erős valaminek tartom, mely sokat elbir. — hanem egy teoriának helyessége és életrevalósága között még nagy köz szokott lenni.

Czikkének ezen sorait: „Legyen béke köztünk kegyes testvérek, szeressük Jézusunkat, ne pusztán ajkainkkal, hanem életünkkel és minden tetteinkkel“ aláírom szívesen; s azt mondom én is: Legyen béke köztünk, s kegyetlen testvéreink legyenek kegyesek irántunk. — Mi őszintén fogadjuk a a békére nyújtott jobbot, . . . s elfeledjük a méltatlan bántalmazást, s még azokra a gúnynevekre sem emlékezünk vissza, melyeket egy kis clique csinált vezérférfiainkra, s másokra is közzülünk — nem annyira haragból, mint üres órákban magának tetsző időtöltésből. . .

György Endre ur czikkében előforduló cynikus hang, „a mi keblünket ugyan nem tölté el végtelen fájdalommal“, mint az érzékeny czikkiróét; mert tudjuk, hogy egy nemzetgazdásznak tartott egyén az import, és export tételeinek összeállításánál is tévedhet; annyival inkább tévedhet azon a téren, melyre mint dilettans lépett ki. — Még a legerősebb tollnak is vannak elröppenő játszó sorai, melyeknek olvasása közben nem szabad „végtelen fájdalomnak“ telni el az emberi kebelnek.

Béke velünk . . . s készülünk a zsinatra.

V a s k a l a p.

Családi ünnepély egy református lelkészcsalád körében.*)

A leghálásabb fiui érzelmektől áthatva írom e sorokat. Jó apánk élteinek egyik legnevezetesebb évfordulati napja június 17-ike volt, ekkor lépett élteinek 70-ik, lelkészségének 45-dik évébe. A kis család jelzett nap estéjét nemes örömtől áthatva tölté együtt nagypapa, nagyanya, két lelkészi pályán levő fiu, egy meny. és két unoka a belényes ujlaki regényes fékvésű szerény paplakon, szép családi ünnepélyt ültek.

Most léptem, fiaim — így szól az agg apa — a 70-ik év küszöbére. Áldom az én gondviselő Istenemet, hogy megengedte ezt érdem. Öröm tölti el lelkemet, midőn erre gondolok, de másrészt ama szomorú sejtelem — melyet a hanyatló életkor ébreszt föl bennem — hogy nem sokáig látlak titeket, fájdalmasan hat reám. (Itt elbeszélte élettörténetét.) A mi jót és nemes találtok eme 70 évre terjedt élet történetében, tartásotok azt meg. Látjátok ebből, hogy 8 árva s hajlék nélküli gyermeket részint fölneveltem, részint segitettem őket az élet utain. Ti is kövessétek lelketek nemes sugallatát, ezt hagyom nektek végrendeletem egyik pontjában. Legyetek jó pásztorok és emberek, megőrizétek a nálatok letett ajándékot! (I. Tim. VI. 20.) — Anyagi javakat nem sokat hagyhatok reátok, s a mi rátok marad, annak egy részét alapítványul szántam. Kecskemét az én hazám, de Debreczen sem volt mostohám, s e két városra, s ezekben levő főiskolákra jól esik visszaemlékezni. Mindkét várost lelkemből szeretem. Kecskemétet mint szülő hazámat, Debreczent mint alma materemet. Meghagyom tehát nektek, hogy csekély hagyatékomból anyátok halála után 100 o. é. forintot a kecskeméti, ugyancsak 100 o. é. frtot a debreczeni reform főiskoláknak fizessetek ki, mint apátok Vállaji Sipos János alapítványát.

*) Örömmel adunk helyet e soroknak Lapunk hasábjain. Egy becsületben megöszült protestáns apának nemes gondolkozásáról tesznek azok élő tanubizonyosságot. A mily nemes gondolkozása, ép oly szép a cél melyet ez alapítvány tevése alkalmával szemé előtt tartott. Valóban, hogyha sokszor csak egy mustármagnyi hit és munkás szeretet lakoznék is mi bennünk, egész hegyeket mozdíthatnánk ki helyeikből.

Szerk.

E nemes tettekben nyilatkozó beszédre az idősb fiu e... gy... i lelkész kifejezte örömét és megelégedését testvére nevében is a nemes intencióju rendelkezés felett, s kérte a mindenható áldását azon jó apára, ki nélkülözések közepette szerény jövedelméből két gyermekét növelte a lelkészi pályára.

Légy még sokáig azoké jó apa, a kik tégedet szeretnek!

Filius.

K Ü L F Ö L D.

A skót szabadegyház egyetemes gyűlése.

(Folytatás.)

Az Indiában folytatott evangyelistai működés jellemzése után a jelentés a Santalok közti működésről szól.

„Ezen törzsekről — t. i. a Santalokról — gyakran úgy szólnak — mondja a jelentés — mint öslakókról, és nincs kétség benne, hogy sokan közülök már a tulajdonképi hinduk megérkezése előtt meg voltak Indiában telepedve. Vallásuk durva daemonologia, szellemek imádása. A legfőbb jóltévő Igazgató fogalma sohasem alszik ki teljesen lelkükből; de imádásuk tárgyai csaknem kizárólag alsóbb szellemek, kiket rosakaróknak, vagyis más szavakkal, rossz szellemeknek tartanak. Midőn az öslakók közt az evangyéliom hirdették, az eredmény rendesen örvendeztető. A kifejtett törekvés mekkoraságához képest ezen egyszerű népség közt az evangyéliom csaknem huszszor akkora sikert mutat fel, mint a hinduk és mohamedánok közt. De ha Krisztus egyháza erélyesen és gyorsan nem működik, sok okunk van félni, hogy ezen törzsek vagy az izlam, vagy a hinduizmus — különösen pedig ez utóbbi — befolyása alá kerülnek. Működésünk a Santalok közt gyenge kezdettel indult meg 1870-ben; sőt európai ember nem volt azzal egybekötve 1871. decemberig, mikor aztán Dr. Templeton átment Pachambába. Azóta nagy szomorúságunk volt Dr. Templeton egészségének ismételve bekövetkezett bajában. Mégis Isten áldása jelentékeny mérvben szállott a kisdud missióra. Különösen a tápintézetes iskolák (boarding-schools) virágzó állapotban voltak s több jellemes és erélyes santal igehirdetők képeztettek és kerültek ki. Ezek működésének eredményei, a mint azt a tényleg előfordult keresztelések száma is bizonyítja, nagyon lelkesítőek voltak. Az alap és működők száma növelésére egy felhívás tétellett közzé a „Missionary Record“-ban (Hittérítői Emléklapban) és volt is reá felelet bizonyos mérvben az egyház részéről. De minden tekintetből a legkomolyabban óhajtjuk, hogy a santalok közti működés jóval felyül terjesztessék ki jelenlegi határain.”

A jelentés jelzi azon tényt, hogy „Dr. Bonar*) gyülekezete igen szép érdeklődést tanusított a santalok közti működés iránt. Donald Beith asszony az utóbbi két évben igen nagy szívéllyel gyűjté össze barátinói közt a Pachambában működő európai hittérítők egyikének évi díját. Mackinnon Vilmos évek óta 150 rupee-val**) járult havonként az ügy elősegelésére.”

A jelentés aztán részleteket közöl a libanonhegyi iskolákról, melyekben „az éven át középszámítással 1000 tanítvány volt, hozzáadásul azokhoz, kik a két tanítóképezdében képeztettek. Az 1000-ból lányok 175-en voltak. Közülök 459-en vol-

*) Dr. Bonar egyike Edinburgh legtiszteltebb és legszeretettebb szabadegyházi lelkészeinek. Gyönyörű, felséges evangyéliomi szónoklatát a kétkedő Tamásról magam is voltam szerencsés hallani.

**) A rupee (olv. ru, i) keletindiai pénz, melynek értéke 2 shillingre tételik.

B. E.

tak görögök; 330-an tartoztak amaz igen megjegyzésre méltó törzshöz, a druzokhoz, és még a maroniták ellenszegülése is engedni látszik.”

Referál a jelentés a nőegyletek működéséről és a bibliai missió műveleteiről is.

Végre a bizottság következő záradékkal és ajánlással rendelkezik a jelentésről:

„Összes hittérítői mezőinken új ajtók vannak nyilva. Különös hangsúlyozással mondhatjuk ezt az indiai nők közti működésről. De szomorúan kell megvallanunk, hogy a munkások kevesen vannak. A külföldi munkatérre oly emberek, kik teljes akadémiái és hittanszaki képzést nyertek, még mindig jóval kevesebben vállalkoznak a kelletinél. Több hittérítői testületek, melyek néhány évvel ezelőtt ép oly fájdalmasan érezték, mint mi, e hiányt, ujabban azon örömben részesültek, hogy nagyban pótolhattak. Bizunk benne, hogy a miénk is hasonló szerencsés tapasztalatnak néz eléje. Ezzel kapcsolatban tiszteletteljesen kérjük a Tisztelendő Egyetemes gyűlést, — vegye fontolóra, hogy vajon nem volna-e célhoz vezető egy pásztori levelet intézni az egész egyházhoz, feltüntetvén a hittérítői vállalat igen fontos igényeit, hiven kimutatván azon fájdalmasan — hibás felfogást, mely még az egyház tagjai közt is uralg azon kötelesség és kiváltság felől, mely „a Krisztus végéremehetetlen gazdagságának a pogányok között való hirdetésében“ áll; és komolyan felhíván népünket, hogy segítse elő ezen dicső munkát teljes szívvel és lélekkel; s különösen „kérjük a gabona aratásának Urát, hogy bocsássa ki az aratókat, az ő gabonájának aratására.“ Végül bizunk benne, hogy az egyetemes gyűlés ismét ajánlani fogja, mint mult évben tevő, minden lelkész és gyülekezet figyelmébe, hogy vegyenek részt azon együttes imában, melyet a missiók javára az egyesült királyság protestáns egyházai most már évenként szoktak tartani s mely valószínűleg november 30-án fog megtörténni.”

Ime! a külföldi missiói bizottság jelentésének némely részletei a t. magyar olvasónak felmutatva.

Most már lássuk lehető részletezésben azon kitünő és nagy lelkesedéssel fogadott beszédet, melyet Dr. Murray Mitchell a jelentés benyújtásának kíséretében mondott.

Dr. Murray Mitchell benyújtván a jelentést, ennek tartalma felől igen sikerült s valóban nagy tetszéssel fogadott beszédet tartott. Ő maga is át volt egészen lelkesülve beszéde tárgyától s előadása folyvást oly emelkedett hangulatból folyt, melyet a multtal szemben az elért siker öröme, a jövővel szemben pedig a még többre s nagyobbra buzdító remény érzete jellemzett. Mindjárt beszéde elején találó szavakkal adott kifejezést a külföldi missió azon szerencsés gyarapodásának, mely a szabad és ref. presbyterián egyházak uniója folytán létrejött, illetőleg az Uj-Hebridákön működő missiónak a szabadegyház többi missióival való egyesítésében bekövetkezett. Beszédéből tetemes részt szentelt azon páratlan siker ecsetelésére, mely a nyassa-tói missiót követte. Általában az áfrikai missióról különös emphasiszal szolt s az az angol miniszterelnök azon nem régi nyilatkozata mellé, hogy „mi nagy ázsiai hatalom vagyunk“, zajos tetszést keltve illeszté, hogy „mi legnagyobb áfrikai hatalom vagyunk.“ Az uralmi fölény, melyet e nemzet ottan gyakorol, ünnepléses felelősségeket foglal magában, melyekről, mint hiszi, a britt nemzet és britt egyházak soha nem fognak megfeledkezni. Az indiai missióról szólva, különösen azon ponton nyerte ki a hallgatóság lelkesült tetszését, midőn azon evangyelistai működés

fontosságát jelzé, mely közelebről Indiában a művelt osztálynak evangyélizálása végett indított meg Ez evangyélizálási törekvések szükségesek a nevelőintézetek nagy feladatának kiegszítésére. Valóban méltán mondhatni, hogy Dr. Mitchell lépésről-lépésre egész diadallal vonult végig lelkes beszédében a szabadegyház missiói működésének dicső mezején.

Dr. Mitchell után M'Donald calcuttai hittérítő beszélt a ház előtt, igen érdekes módon rajzolván hittérítői tapasztalatait és általában a Ganges partjain folyó missiói működést. A keresztyén evangyélizálás munkája nagy előhaladást tesz Indiában, nemcsak az alsóbb, hanem a felsőbb osztályu benszülöttek közt is.

Miller, madrasi hittérítő, kimritő rajzot adott mesteri beszédében azon nagy feladatról, melyet Keletindióban a missiói nevelés teljesít. Élénk vonásokban tárta fel a szabadegyház madrasi kollégiomának keletkezését és előmenetelét. Az indiai kormány — mondá Miller hittérítő — jónak látta oly nevelési rendszer felállítását, melyből minden keresztyén elem, minden vallásos befolyás lehetőleg ki van zárva. Ennek helyén levéséről ő nem akar most szólni. Sokat lehet mondani, sokat mondtak és van is sok igaz abban, a mit mondanak annak bizonyítására, hogy bármily fogyatkozásai vannak is azon nevelési rendszernek, egészben véve az volt a legjobb, mit a kormány tehetett. De az egyszerű tény, mi az egyházat érdekli, az, hogy azon rendszer megvan, és felette nagy befolyást gyakorol s kell is, hogy gyakoroljon. Azt mindenki tudja kétségkívül, hogy ily rendszernek minő eredményeket kell mindenkor szülnie. Az eredmények még nem fejlődhetek ki, mert a rendszer még új; de nem szükség mutogatni, hogy bármely rendszernek, mely az emberek összes gondolatait lerombolja az isteni felől és azok helyébe újakat nem ad, a legnagyobb mérvü demoralisatióban, a minden reményben szüklöködő lelki sivárságban kell végződnie és oly atheista s önző fajt kell létrehoznia, a melyet a világ előbb még nem látott. Ily befolyások ellensúlyozására állította fel a szabadegyház a madrasi kollégiomot, mely immár végzi is hasznos szolgálatait.

Dr. Moffat, „a hittérítők pátriarchája“ következett most a szónokok sorában. Mindenki tudja — mondá a 80 éven jóval felüli, de mégis ifjabbnak látszó hitbajnok, — hogy ő ama sokáig letiporva levő Áfrikában, a vad állatok és vad emberek hazájában volt hittérítő. Ott töltötte ő egész életét 1816-tól fogva. Nagy változás állott elő az ő korábbi napjai óta Áfrikában. Nemcsak széleit ismerjük már, de belsejébe is behatoltunk ama roppant kontinensnek, s a keresztyénség és civilizáció, Isten áldása és a hittérítők működése folytán, nagy sikerrel terjed annak területén. A hittérítői élet és működés illustratiói, miket Dr. Moffat, egyszerű és természetes modorával, lerajzolt, nagyon tanulságosak voltak s a hallgató sokaság által élénk figyelemben és lelkesült tetszésben részesítették. Ő egy nemes jellem s midőn beszéde közben híres vejről, „ama drága ember Livingstone“-ról szólt, oly hurt érintett mindenki szívében, — mely a rokonszenv összhangjában szónokot és hallgatóságot egybeolvasztotta.

Még egy egyiptomi hittérítő, Dr. Glancy, Amerikából, — tartott rövid beszédet, s azután a hittérítői bizottság jelentésének elfogadása indítványoztatott és a pártolt indítvány egyhangulag elfogadtatott.

Pár szónok tévén végül némi észrevételeket, az ülés 11 óra és 40 perczkor (tiz perczzel éjjél előtt) feloszlott.

(Folyt. köv.) Bethlendi Endre.

K Ö N Y V É S Z E T.

A Révész Imre által szerkesztett „**Magyar Protestáns Egyházi és Iskolai Figyelmező**“nek junius és juliusi füzete a napokban együttesen jelent meg. Tartalma: I. A zsinattartás ügyének multja, a tiszántúli ref. egyházkerületben. II. A tiszáninneni ref. egyházkerület választmányi javaslata, felirata és végzése zsinattartás ügyében, az 1846. évben szeptember 24-én Poroszlóban tartott közgyűléséből. — III. Nehány szó a tanárválasztásokhoz. e. — IV. Egyháztörténelmi tárcza. V. Egyházi és iskolai krónika. VI. Rövid irodalmi szemle. — E folyóirat érdekes tartalma egyáltalában nem szorul holmi hatalmas frázisokban irt ajánlgatásokra. Azt hiszem, hogy a magyar protestáns lelkészség erkölcsileg csakis testimonium paupertatis állitana ki magáról, ha azt kellő pártolásban nem részesitené. Felemlítjük még itt azt is, hogy a szerkesztő következő műveinek megmaradt példányai egy ideig, rendkívül leszállított áron kaphatók:

1. A magyarországi ref. egyház közönséges **énekes könyvéről**, az énekek szerzőinek névsorával. 25 kr. helyett 12 kr. o. é.

2. **Egyházi beszédek** Robertson nyomain. 3 ik füzet. 1 frt helyett 60 kr.

3. Adalékok a magyar **protestáns iskolák autonómiájának** történetéhez. Második javított és bővített kiadás 80 kr. helyett 40 krajczár.

4. A magyar protestáns hitfelekezetek **egyházi és iskolai szükségseinek** országos költéssel való fedeztetéséről. 1 frt helyett 60 kr.

5. **Méliusz Péter** emlékezete. 30 kr. helyett 20 kr.

6. A magyarországi ref. egyház számára egyházi főhatóságul felállitadni szándékolt **konventről**. 60 kr. helyett 30 krajczár.

7. A magyarországi **protestáns gymnasiumok** statusjogi viszonyai. 50 kr. helyett 25 kr.

8. A magyarországi **protestáns egyletről**. 70 kr. helyett 40 kr.

9. A **Figyelmezőből** minden **kapható egyhavi füzet** 20 kr.

A ki a leszállított ár szerinti összeget bérmentve küldi be, az a könyvet is bérmentve fogja megkapni postán.

Megjelent s a szerkesztőséghez beküldetett a beregi e. v. ref. egyház megye 1877. február 27—28. és márczius 1-ső napján Beregszászban tartott közgyűlésének **jeyzőkönyve**, mely pontosan és csinosan van szerkesztve s összeállitva. Vajha a hazai összes egyházmegyék gyűléskezéseikről, mindig ily nyomott jeyzőkönyveket adnának ki!

Barakonyi Kristóf ref. segédlelkész ur előfizetési felhívást bocsátott ki a következő címü munkára: „**Biblia-magyarazatok a szószéken**.“ A mű összesen 14 ivre fog terjedni, s annak első füzete, mely „20 külön textusra irt, teljesen önálló és legnagyobbbrészt adventi és ünnepi alkalmakra készített népies irányu dolgozatot tartalmaz“, — folyó évi szeptember hóban Fraenk el B. miskolczi könyvkiadónál fog megjelenni. A mű mindenestre csakis nyereseség lehet magyar protestáns irodalmunkra nézve akkor, hogyha az határozottan positiv alapokon álló lesz. Ideje is volna már annak, hogy e téren is valami oly irányu munka

jelenne meg, — mely az eddig leginkább használatban levő Wolfarth-féle rationalistikus színezetű bibliamagyarázatot, a használatból teljesen kiszorítaná.

K Ü L Ö N F É L E K.

— A vasárnap és munkás osztályok című füzetke a napokban a pártolóknak a postán már szétküldetett. Megjelent a mű 1300 példányban; s ebből 100 a szerkesztőség utján még mindig megszerezhető.

— Ugy értesültünk, hogy az egyetemes presbyteri gyűlésre fiatal nemzetgazdászunk György Endre és Lugossy József urak is elutaztak Edinburghba.

— A „Prot. Egyh. és Isk. Lap” 25-ik számában azon meglepő és mélyen elszomorító hirt olvassuk, hogy a n. enyedi gazdag Bethlen főtanoda egyenesen a bukás szélén áll. Ugy látszik, hogy mostanában már magok az egyházi tanintézetek sem lehetnek mentek a rettenetes szédelgéstől. A pesti lap tudósítója jóakarattal elhallgatja azt, hogy kik és miként juttatták az egykor virágzó kollégiumot eszomoru helyzetbe. De hát mire való e hallgatás? Egy tanintézet nem egyesek, hanem százaknak s ezereknek közkincese és tulajdona; ugyanazért méltán elvárható, hogy annak érdekében, minden tisztán és leplezetlenül adassék elő.

— A jezsuiták Franciaországban. A „Siècle” című francia lap szerkesztője Castagnary épen a napokban adott ki egy érdekes kis röpiratot a jezsuitákellen a következő czimvel: „A jezsuiták a francia törvény előtt.” A könyvecske célja különben semmi nem egyéb, mint a kormányt arra hívni fel, hogy a jezsuiták iskoláit egyenesen zárassa be, társulataikat pedig oszlassa fel. Alig is van a francia társadalomnak egy-egy fekélyesebb tagja mint épen a jezsuiták. A hová ezek beveszik magokat: ott aztán vége minden egyházi és politikai szabadságnak. Méltán is félhet a francia nemzet e veszélyes társulattól; különösen pedig akkor, hogyha figyelembe vesszük gomba módjára roppant szaporodásukat. Az 1828-iki restauratio alkalmával még csak 4 seminariumok volt, s e szám 1864-ben már 15-re emelkedett, mely intézetekben (Colléges) 700 tanár, azaz oly egyének tanítottak, kiknek szoros feladatuk volt Franciaország ifjúságának szellemét egészen a jezsuitizmus értelmében és érdekében fejleszteni. Egyébiránt még magokra a számokra nem sokat lehetne adni. De ha tekintetbe vesszük azt, hogy nincs olyan osztálya az emberi társadalomnak, melyre titkos utakon befolyást ne gyakorolna; ha nézzük azt, hogy a legutolsó időkben még maga a francia püspökség is hálójokba került: akkor méltán félhetjük a szegény francia nemzetet azon huroktól, melyet a jezsuitizmus megfojására nyaka köré keríteni készül! Teljesen igazsága volt Dupin francia követnek, midőn egyik parlamenti gyűlés alkalmával mondá: „a jezsuitákkal szemben sem vallásról, sem dogmáról, sem pedig confessióról nincs szó. Itt csak az jön kérdésbe, hogy vajjon az állam, azaz Franciaországnak van-e arra joga rendszabályokhoz nyulni akkor, ha a jezsuiták túlhatalomra vergődve, saját létjogát is veszélyeztetik? A törvény, a történelem, a józan emberi ész mind azt fogják felelni: „Ezt az államnak tenni nemcsak joga, de szent kötelessége is!”

— Debreczen. A főiskolában úgy a nyilvános mint az érettségi vizsgálatok teljesen befejeztettek. A jövő iskolai évben

igazgatók lesznek: az akadémián jogtanár Körösi Sándor; a gymnasiumban pedig Békési Gyula. Gymnasiumi tanárokunk az „Országos közáptanodai tanár-egylet”-nek Pesten tartandó gyűlésén képviseltetni óhajtván magát, oda tagokul Szegedy Sándor és Békési Gyula jelöltettek ki.

— H. M. - V á s á r h e l y. Az érettségi vizgák az itteni főgymnasiumban épen jelenleg tartatnak. Az egyházkerület részéről mint küldöttek jelen vannak főt. Révész Bálint és egyházkerületi főjegyző nt. Tóth Sámuel urak.

— A helybeli protestáns VIII. oszt. leánynevelő intézetben az évi zárvizsgák a napokban tartattak meg. E derék tanintézetet, mely a debreczeni egyház pártfogása és segélyezése alatt áll, melegen ajánljuk, mind a szülék, mind pedig általában véve az érdekeltek figyelmébe. A növendékek vallásos s protestáns szellemben neveltetnek. Igazgatója ez intézetnek Dóczy Gedeon ur, ki ezelőtt a sárospataki állami tanítóképezdének igazgatótanára is volt.

— Énekes könyvünk új és javított nyomása épen most került ki a városi nyomda sajtója alól; s a zsebkiadás is rövid időn meg fog jelenni. A mű általában véve szép és olvasható betűkkel van nyomva, s valóban csakis dicséretére válik a debreczeni városi könyvnyomdának.

— Szerkesztői üzenetek. S. . . K. . . . urnak Milotán. Cikkét vettük. Rövid időn sort kerítünk rá. Az első küldemény a postán csakugyan eltévedt. — M. S. ref. lelkész urnak. Paks. Köszönet a terjedelmes é. alapos könyvismertetésért.

Balogh Ferencz, felelős szerkesztő és kiadó.

H I R D E T M É N Y.

Épen most jelent meg s egyedül csak a szerzőnél kapható

Gyász- és sirbeszédék

(prédikációk, imák, sirversek) című munka.

➡ Ára 1 frt 50 kr. ➡

A füzet csinosan van kiállítva. szép tiszta nyomás, nagy nyolczadrét alakban. Tartalmaz: 16 sirbeszédet különféle korúak felett zár-imákkal versben; 10 udvaron mondandó gyászbeszédet s imát prózában; 8 prédikációt s két emlékbeszédet (a. Deák Ferencz felett, b. egy sirkő felállításakor elmondottat). Végre tartalmaz 20 különféle korúak felett mondandó u. n. sirverseket.

Ajánlom e művem az ifju lelkésztársaim figyelmébe, kik a korszerűtlen, hosszú és unalmas halotti prédikációkat a térről leszorítani akarják; e rövid gyászbeszédekkel nekem azt tenni minden erőszak nélkül sikerült. Ajánlom a t. tanító urak figyelmébe is, mert művem jó részt versekből áll s búcsúztatók helyett szintén sikerrel használhatók némely darabok.

A pénz beküldése, vagy egyszerű megrendelés után a könyv bérmentve vagy utánvétellel azonnal küldetik posta fordultával.

Szegszárd, 1877. május hó.

Borzsák Endre,
ref. lelkész.